

ници по култура, за да подтикнат ромите към истински интерес спрямо самите себе си.

И ако пиша Всичко това в края на 1997 г., с гордост мога да заявя, че тази позиция съм избрал за себе си още от 1991 г. и винаги съм увличал и други да се работи в тази посока. Сега вече със съжаление мога да кажа, че изостанахме много. В това се крие и голямата причина за масовия отлив на ромските деца от часовете по ромски език.

На трето място изучаването на майчин ромски език е започнало по силата на общото течение в тази посока. Докато евреи, турци и арменци имат достатъчно мотивация за това, ромчетата и техните родители склониха да изучават майчиния си език след дълги уговорки от страна на ромски лидери и просветни дейци. Ромските лидери бяха амбицирани от недоосъзнатия си родолюбив порив и желание да се изявят в образователното поприще, а просветните дейци трябваше да изпълняват държавна политика. Общо взето, в часовете по майчин език попаднаха деца, чиито родители гледат на образованието по-скоро безразлично, отколкото осъзнавайки значението на изконното право. По-интелигентните родители и досега продължават да търсят възможности за изучаване на западен език от децата им, както и по-добри възможности за обучение по български език. Не застават принципно срещу обучението по ромски език, но гледат на него с безразличие.

Интелигентните родители от ромската общност едва ли биха били толкова инертни по отношение изучаването на майчин ромски език, ако имаха възможността да общуват на майчиния си език с ромските общности по четирите посоки на света; ако получаваха вестници и списания, списвани на ромски език; ако имаха възможността да получават и четат книги от ромски автори по Европа и света. Така те биха имали истинската възможност да осъзнаят, че и на ромски се пише и чете по всичките кътчета на нашата планета.

На четвърто място бих поставил проблема със стандартизацията на ромския език. Само в България се говори и вече пише на поне четири основни диалекта: йерлийски, влахички, гръндарски и кардарашки. Те от, своя страна, имат десетки поддиалекти, кой от кой по-пъстър. Носителите на всеки един от тях живеят със съзнанието, че